

VOLKSBELANG

Jaargang 130 - nummer 6 - juni 2009 - maandblad

Liberalisme aan herbronning toe

Na de verkiezingsuitslag van zondag 7 juni is duidelijk dat het Vlaams liberalisme aan een herbronning toe is. De balans van 7 juni is ongemeen hard aangekomen in het liberale kamp, zowel in Vlaanderen als in Wallonië. De Vlaamse liberalen in Brussel vierden daarentegen hoogdagen met hun winst.

Hoewel het zetelverlies voor de liberalen in Vlaanderen nog enigszins kon worden beperkt, tegenover andere bestuurspartijen zoals CD&V en sp.a, werd het 'goed bestuur' van de liberale ministers in de Vlaamse regering niet beloond. Nog meer, het leek wel of Open Vld ook de rekening heeft gekregen van de voorbije twee jaren van immobilisme.

Alles wijst erop dat een herbronning van het liberalisme in het najaar onvermijdelijk wordt.

Blz. 3:
**Een reddingsplan voor
het liberalisme.**

VAN DE REDACTIE
Vlaams zijn loont
in Vlaanderen

/2

EUROPA
De versnippering na 7 juni

/9

LITERATUUR
Op het zomerstrand

/10

Vlaams zijn loont

Bij de jongste verkiezingen hebben partijen die voor een sterke Vlaamse identiteit pleiten, vooruitgang geboekt. In de eerste plaats gaat het om N-VA, want CD&V viel op een procentpunt na, terug op het niveau van 1999. Maar door op de verkiezingsavond zichzelf al meteen tot de grote overwinnaar uit te roepen, volgde de media in het uitgezette spoor. Perceptie heet dat. Open Vld kijkt aan tegen een dramatisch verlies en moet op Vlaams niveau, als Kris Peeters straks ten minste een akkoord rond krijgt met CD&V, N-VA en sp.a, vijf jaar Vlaamse oppositie slikken. Op de oppositiebanken naast aartsvijand Lijst Dedecker is voorwaar geen mooi vooruitzicht. Ook LDD bleef onder de verwachtingen omdat de resultaten van de peilingen niet werden gehaald. Sp.a was dan weer een winnaar omdat de Vlaamse socialisten het beter deden dan de peilingen. Vlaams zijn, loont in Vlaanderen. De Vlaamse kiezer vond al twee keer op rij de weg naar de identiteitspartijen

Er is een nieuw electoraat ontstaan dat zonder scrupules voor een nieuw en sterk Vlaanderen wil gaan.

waar erkenning en waardering van het Vlaamse volk belangrijke partij-programmapunten zijn. De Franstaligen worden daarbij afgeschilderd als boeman en de schuldige van de problemen in Vlaanderen. In de Brusselsese Rand worden de rechten van de Vlamingen niet erkend. Waalse politici hebben geen oren naar de Vlaamse eisen. Burgemeesters in de randgemeenten schofferen de Vlaamse wetten. Wie het Vlaams belang heeft verdedigd, kreeg daarvoor ook een electorale beloning. Na verkiezingen worden grote analyses en theorieën opgezet over winst en verlies. De motieven van kiezers zijn niet eenduidig en elke analyse is voor interpretatie vatbaar. In Vlaanderen is er evenwel een nieuw electoraat

ontstaan dat zonder scrupules voor een nieuw en sterk Vlaanderen wil gaan. Vlamingen die niets meer vandoen hebben met extreem rechts flamingantisme of bruin Vlaams-Nationalisme? Neen, pragmatische en zelfbewuste Vlaamse burgers die begrepen hebben dat we met het huidige België geen stap meer vooruit geraken. Partijen die dit niet tijdig hebben gezien, waren er op 7 juni dan ook aan voor de moeite. Bijvoorbeeld Open Vld. De Vlaamse liberalen hebben de jongste jaren altijd gepleit voor een dialoog tussen de taalgroepen in België, voor een versterking van de Belgische federatie en het uitschakelen van de middelpuntvlindende krachten. In de communautaire onderhandelingen stak Open Vld de nek nooit ver uit, remde eerder af. Pas toen men geen kant meer op kon, forceerde Guy Verhofstadt en Jean-Luc Dehaene en nog enkele andere 'wijzen' een communautair deelakkoord. Maar veel hebben we daarover sindsdien niet meer gehoord.

Bovendien leunt Open Vld, meer dan CD&V en sp.a, nog sterk aan bij haar Franstalige zusterpartij, de MR. Open Vld moet zich misschien afvragen of die band met MR, waarbij ook het rabiate anti-Vlaamse FDF behoort, nog wel loont in een land dat goed op weg is naar een splitsing en waar de zelfbewuste Vlamingen zich manifesteren? Didier Reynders is bij wijlen niet zo lief geweest voor die Vlamingen door hun eisen steeds maar te negeren. Zou het kunnen dat Vlamingen zich van Open Vld hebben afgekeerd, omdat een stem voor de Vlaamse liberalen automatisch betekent dat je de MR en het FDF erbij krijgt, partijen die weinig begrip tonen voor de Vlaamse belangen? Een liberale herbronning is in het najaar niet meer te ontlopen. Zoals verder

gesteld, wordt best werk gemaakt van een heus reddingsplan voor het Vlaams liberalisme. Het standpunt over een verdere staatshervorming is daarin van groot belang, vooral in het licht van het nieuwe electoraat dat zich heeft aangediend. Waar willen de Vlaamse liberalen met dit land naartoe? Hoe zien zij dat nieuwe Vlaanderen en is het nog wel in de huidige context verstandig om voor een versterking van de federatie te pleiten als de tendens bij de kiezer volledig in de andere richting gaat? Een kiezer die van oordeel is dat als de Franstaligen elk gesprek blijven weigeren, er fundamenteel niets zal veranderen en Vlaanderen zijn eigen weg zal gaan? Wat ben je met een dialoog als één van de partijen gewoonweg niet meer wil dialogeren? Het worden cruciale maanden voor België. Onweerswolken hangen dreigend boven de federale regering. Met moeilijke begrotingsbesprekingen en een waterkans dat er een staatshervorming komt. Als die situatie dan leidt tot het failliet van het federaal niveau, heeft Vlaanderen misschien geen andere mogelijkheid meer dan te kiezen voor de vlucht vooruit.

VOLKSBELANG

wordt uitgegeven door
de vzw Liberaal Vlaams Verbond,
Stichting Vanderpoorten
Verantwoordelijke uitgever:
Bert Cornelis,
Kard. Mercierlaan 63, 3001 Leuven
Hoofdredactie:
Bert Cornelis Bert@Reflex.tc.be
Vormgeving:
Ilde Cogen ilde.cogen@openvld.be
Secretariaat:
Luc Pareyn - Liberaal Archief
Kramersplein 23 - 9000 Gent
tel. 09/221.75.05 - fax:
09/221.12.15
www.liberaalarchief.be
luc.pareyn@liberaalarchief.be

Een reddingsplan voor het liberalisme

Liberaal herbronning is onvermijdelijk

De verkiezingen van zondag 7 juni zijn voor het Vlaams liberalisme een zware beproeving geworden. De kiezer koos niet voor de vooruitgang, maar voor het status quo. Na tien jaar van onafgebroken bestuur in de Vlaamse regering verdwijnt Open Vld wellicht in de oppositie. Wat is het gevolg voor het Vlaams liberalisme? Wie kan het Vlaams liberalisme uit het moeras trekken en welke ideologische richting zal het liberalisme in Vlaanderen nog aantrekkelijk kunnen maken?

De balans van 7 juni is ongemeen hard aangekomen in het liberale kamp, zowel in Vlaanderen als in Wallonië. De Vlaamse liberalen in Brussel vierden daartegen hoogdagen met hun winst. Hoewel het zetelverlies voor de liberalen in Vlaanderen nog enigszins kon worden beperkt, tegenover andere bestuurspartijen zoals CD&V en sp.a, werd het 'goed bestuur' van de liberale ministers in de Vlaamse regering niet beloond. Nog meer, het leek wel of Open Vld ook de rekening heeft gekregen van de voorbije twee jaren van immobilisme en crisis die waren ingezet met de komst van Yves Leterme (CD&V) na de vorige federale verkiezingen in 2007. Blijkbaar willen kiezers in onzekere tijden niet weten van verandering, en kiezen ze eerder voor houvast, al is die heel broos, wankel en onzeker. En 'dat' gevoel bij de kiezer heeft Open Vld, die een campagne voerde om precies het immobilisme te doorbreken, de das omgedaan. Liever

“Het lijkt wel of Open Vld ook de rekening heeft gekregen van de voorbije twee jaren van immobilisme.”

Bart Somers trok na de verkiezingslag van 7 juni meteen zijn conclusies.

nog het status quo dan de liberale veranderingdrift, zo oordeelde men in het stembokje.

Toen het stof van de verkiezingsnacht al lang was gaan liggen, legde Brussels politicus Sven Gatz een week geleden in De Zevende Dag de vinger op de wonde: de liberale partij heeft opnieuw wat bescheidenheid nodig om haar geloofwaardigheid te herwinnen. Zonder het over arrogantie te hebben, verwees Gatz impliciet naar de uitspraken van sommige

liberale kopstukken die vaak de haren deden rechtop staan. Zelfs na de verkiezingsnederlaag hadden we de indruk dat bepaalde liberale excellenties nog niet door hadden dat de woestijn voor hen in zicht was en ze het nodig vonden om met alle lust de winnaars van de verkiezingen, CD&V en N-VA, de les te spellen. Het duurde blijkbaar een tijdje voor de gevolgen van de verkiezingsuitslag bij hen goed waren doorgedrongen en hun partij niet meer in een machtspositie zat om iedereen de mantel uit te veggen. Dat

is om problemen vragen.

De overwinnaars hadden meteen munitie te over om Open Vld aan de kant te laten en niet bij de Vlaamse regerings-onderhandelingen te betrekken. Iets wat Kris Peeters wellicht al op zondagavond in zijn hoofd had, maar het voor de façade niet wou toegeven. Dan maar het geschikte moment afwachten en N-VA de moeilijke klus laten klaren. Bart De Wever heeft nooit hoog opgelopen met de Vlaamse liberalen. En De Wever zal zeker niet zijn vergeten hoe vaak hij door Karel De Gucht hard werd aangepakt. Dat had hij wellicht in gedachten op het moment dat hij bij Peeters zijn veto tegen de liberalen stelde.

Toen plots in de campagne Frank Vandebroucke (sp.a) verklaarde dat als hij De Wever over de staatshervorming bezig hoort, het is alsof hij zichzelf hoort praten, wisten we het wel. We verdienen er die twee van dat ze een voorakkoord op zak hadden. Kwam daarbij dat Peeters de liberalen meteen in een hoek zette door in zijn formateursnota de jobkorting tot Sint-juttemis uit te stellen. Een betere stok om Open Vld van het erf te jagen, had hij natuurlijk niet kunnen vinden. Open Vld moest een pijnlijke bocht maken om toch nog een plaatsje aan de onderhandelingstafel trachten te verwerven. Het lot was, na de dolksteek van Peeters, voor de liberalen wel meteen duidelijk. De uitgang.

Maar nu de analyse en hoe het zover is kunnen komen. Wie de naakte verkiezingscijfers bekijkt, moet natuurlijk vaststellen dat Open Vld electoraal sinds 2004 in een vrije val zit. En wat is er bij een analyse van een verkiezingsresultaat nu belangrijker dan het aantal kiezers dat een partij achter zich krijgt? De verkiezingsuitslag op zich spreekt dus boekdelen. Op 7 juni was er in het liberale kamp één uitzondering op die regel: Guy Verhofstadt. Hij sloeg tijdens de Europese verkiezingen alle records en liet uitdager Jean-Luc Dehaene in voorkeurstemmen achter zich. Maar, zoals in het verleden, viel de grote discrepantie op tussen de uitslag van de grote liberale roerganger en zijn partij zelf. Wat maakte dat alleen hij, na het ontslag van Open-Vld-voorzitter Bart Somers op de verkiezingsavond, de touwtjes wel in handen moest nemen

om het schip niet helemaal op de klippen te laten lopen. Maar van harte zal dat voor Verhofstadt wel niet zijn geweest. Terugkeren naar de Belgische politiek, daar zat hij niet op te wachten. Het was dan ook een bijzonder vreemd gezicht Verhofstadt plots op het bordes van het Vlaams Errerahuis te zien verschijnen, naast formateur Kris Peeters. Verhofstadt hoorde in dat plaatje gewoonweg niet thuis, maar moest willens nillens toch de blauwe kleuren verdedigen.

Voor Open Vld is het afscheid van de macht in Vlaanderen een zware dobber. Maar echt onverwacht kwam dit ook weer niet. De partij heeft een heel moeilijke campagne achter de rug. Aanvankelijk zat het niet slecht. Maar de valse start, met de affaire-Vynck, stuurde de uitgezette plannen danig in de war: Bart Somers als minister-president lanceren en voluit kapitaliseren op de rol 'boven het gewoel' van Guy Verhofstadt. Dat laatste is voor een stuk gelukt, het eerste komen na de onverkwikkelijke zaak-Vynck, waarbij Somers flink uit de bocht ging, opbergen. De campagnestrategie werd in allerijl omgegooid. Dirk Van Mechelen moest plots als spits spelen, voor een trage en technisch zuiver voetballende middenvelder geen sinecure om zomaar van dag op dag doeltjes te moeten scoren. Blijft de vraag waarom men niet van in het begin van de campagne de drie goed presterende liberale ministers Van Mechelen, Ceysens en Keulen voluit heeft uitgespeeld? Het lag toch zo voor de hand om op hun stevig beleid een campagne te bouwen? En in de laatste

“Voor Open Vld is het afscheid van de macht in Vlaanderen een zware dobber.”

rechte lijn Guy Verhofstadt de eindsprint te laten afmaken? Niet dus. Bovendien werden op sommige momenten voor liberalen atypische thema's bovengehaald. Bijvoorbeeld het liberale welzijnsplan dat door het socialistisch en christelijk middenveld meteen werd aangegrepen om de liberale 'commerciële drijf' in de gezondheidszorg opnieuw in de verf te zetten. Zoals het ooit begin jaren negentig gebeurde toen de jonge Vld een plan voor de hervorming

van de sociale zekerheid ontvouwde. Louis Tobback had meteen een idee voor een slogan op zijn verkiezingsaffiche: "Uw sociale zekerheid". En de Vld bleef nog een tijdje in de oppositie. Of de aanhoudende kritiek op het ambtenarenkorps en de plannen om te snoeien in het aantal overheidsambtenaren. Je kon de kritiek vanuit de bevriende vakbond op de duur echt niet meer ontwijken.

De kiezer wou wat rust

De andere partijen voerden een eerder rustige campagne wat voor een groot stuk hun succes heeft bepaald. Open Vld ging opnieuw voor de verandering en voor het doorbreken van het immobilisme, maar de kiezer wou even wat rust, na de onstuimige politieke periode, de slechte financiële situatie en de doemscenario's over de begrotingstekorten en de stijgende vergrijzing van de samenleving. Nu even niet, geen verandering, geen vernieuwing. Even alles laten zoals het is. Voor een partij die zich progressief en vernieuwend noemt, wordt het dan wel heel moeilijk eieren bakken. Het politiek klimaat van de laatste twee jaren was er ook niet naar om positief uit de hoek te komen. In de federale regering gedoogden de liberalen het politiek leiderschap van Yves Leterme. Men steunde met veel woorden wel de intentie dat men constructief wou samenwerken, in werkelijkheid werd elke kans aangegrepen om het de christendemocratische premier moeilijk te maken. Die gemaskeerde afbraakpolitiek is de liberalen op 7 juni ook zuur opgebroken. Nog het meest aan Waalse kant waar de scherpe

strijd van Didier Reynders (MR) met de PS niet heeft geloond. Zelfs de beloftecultuur van CD&V, het debacle van de staatshervorming, de onverkwikkelijke Fortisaffaire met het ontslag van de federale regering hebben niet tot een afstraffing van de christendemocraten geleid. Integendeel. Het wordt nu uitkijken hoe Open Vld zich de komende maanden in de federale regering gaat gedragen. Daar nu uitstapen, zou een grove vergissing zijn. Het land zit budgettair in nesten, de financiële crisis is lang niet weg, de vergrijzing

Nog even stond Guy Verhofstadt met Kris Peeters op het bordes van het Errerahuus, maar de Vlaamse minister-president liep al lang in zijn hoofd om Open Vld te dumpen.

neemt toe, de staats hervorming en de splitsing van BHV liggen te wachten; wie zich nu onverantwoordelijk gedraagt, zal achteraf een dubbele rekening krijgen. Gemakkelijk zal het voor de Vlaamse liberalen niet zijn: oppositie voeren in Vlaanderen, met naast zich de onvermijdelijke fractie van LDD, en de regering steunen in België. Een spreidstand die pijn doet. De Vlaamse socialisten kunnen daar van meespreken.

Naarmate de verkiezingen dichterbij kwamen, begon ook op de constructieve samenwerking tussen Open Vld, sp.a en CD&V in de Vlaamse regering sleet te komen. De Vlaamse liberalen profileerden zich scherp in dossiers als de Oosterweelverbinding, de niet-benoeming van de burgemeesters in de Rand en het verzet tegen de aanmoedigingspremie van de socialisten en de gemeenschapsdialoog. Peeters liet begaan en wierp zich indien nodig op als de go-between. Altijd sympathiek, iemand die alles op het goede spoor wil houden...

En dan de oekazes tegen mogelijke partners. Sp.a wou N-VA niet, Open Vld wou Sp.a niet. Open Vld zou nooit in een regering met Dedecker stappen. Intussen ging de campagne over niets, inhoudelijk dan. Ook dat zag de kiezer.

Waar moet het nu naartoe met de liberale partij zelf? Bart Somers nam ontslag als voorzitter. Guy Verhofstadt kon als

overwinnaar van de Europese verkiezingen en als ondervoorzitter van de partij niets anders dan het stuur overnemen. Verhofstadt zelf is geen optie om lang voorzitter te blijven. Ten eerste wil hij dat niet. Ten tweede heeft de partij nood aan een nieuw en/of ander gezicht. Iemand die weer kan begeisteren en het Vlaams liberalisme een brede vertaling geven. De keuze die in het najaar zal moeten gemaakt worden, is niet zonder risico's. Keren we terug naar de oudere generatie, met een soort van overgangspauze die de weg voor jong talent voorbereiden, of afremmen? Of kiezen we nu rechtuit voor nieuwe figuren? Uit het verleden blijkt alleszins dat voorzittersverkiezingen bij Open Vld vaak nogal wat wonden slaan en de partij in die ogenblikken een beeld naar buiten brengt van straatvechters. En dat helpt ook niemand vooruit.

Ideologisch puin ruimen

Ideologisch is er puin te ruimen. Het liberalisme lijkt op een dood punt te zijn gekomen, zoals 30 jaar geleden enkele jongeren in een radicaal manifest vaststelden. Ook toen had het liberalisme een nieuwe impuls nodig, een lange termijnvisie en klare en duidelijke standpunten. Dit is nu niet anders, zelfs meer, nog urgenter.

Tien jaar bestuur heeft de liberale ideologie in de schaduw geplaatst. Ooit ontstond Open Vld als een ideologie-

partij op basis van duidelijke contouren zoals vernieuwing, verandering, nieuwe politieke cultuur, inspraak en burgerdemocratie waarbij in het debat het voortouw werd genomen. Maar de bestuursverantwoordelijkheid, het sluiten van compromissen leidden tot de verwatering van het ideologisch programma. Ideologie moest vaak de plaats ruimen voor pragmatisme. Het draaide al te veel rond personen en te weinig rond inhoud.

De recente financiële crisis heeft het liberalisme overigens in het verdomhoekje geduwd. En de politieke tegenstanders lieten geen kans onbenut om dit dik in de verf te zetten. In de jaren tachtig en negentig, na de val van de Berlijnse muur, was het liberalisme nog een richtsnoer, een mobiliserende ideologie die de komende decennia alle ruimte zou scheppen. Maar na de bankencrisis verklaarden vooral linkse denkers het liberalisme quasi dood en begraven. Rechts pompte de burger angst en wantrouwen in en maakte de politiek zelf te schande door een populistisch en conservatief discours. En de kiezer volgde voor een groot stuk die redenering.

De ideeënoorlog moet een liberale partij die zichzelf respecteert echter oppikken en sluitende en klare antwoorden bieden. Het liberaal mensbeeld en de liberale visie moeten opnieuw aantrekkelijk worden gemaakt in een liberaal project dat zonder angst en vooroordelen de uitdagingen voor morgen vastlegt. Daarom ook is er morgen een echte ideologische herbronning van het Vlaams liberalisme nodig. Dit moet in alle openheid kunnen, wars van het feit of de partij nu in een regering zit of niet. Alles moet daarbij in vraag kunnen gesteld worden en geen enkel taboe zal uit de weg mogen gegaan worden. De crisis van het liberalisme is te ernstig om nog rekening te houden met individuele belangen of politieke carrières van om het even wie. De personencultus moet nu wijken voor een groot reddingsplan voor het liberalisme. En ja, waarom niet alle bevriende liberale verenigingen bij dit groots plan betrekken om het draagvlak zo stevig en zo ruim mogelijk te maken? De toekomst van het liberalisme staat op het spel. En daarvoor moet alles wijken.

Bert CORNELIS

Tweehonderd jaar geleden, op 8 juni 1809, stierf de liberale filosoof en publicist Thomas Paine. Hij stond mee aan de wieg van de Amerikaanse onafhankelijkheid en raakte betrokken bij de Franse revolutie. Paine was zonder meer de meest gelezen politieke denker van zijn tijd die bekendheid genoot in de hele westerse wereld. Ook vandaag blijven de kerngedachten van Paine bijzonder actueel.

'Het liberale denken van Thomas Paine'

Zijn boeken 'Rights of Man' en 'The Age of Reason' waren bestsellers die miljoenen mensen inspireerden. Hij was bevriend met de groten van zijn tijd zoals Benjamin Franklin, Georges Washington, Thomas Jefferson, Edmund Burke, James Monroe, Mary Wollstonecraft, de Lafayette, de Condorcet en Napoleon Bonaparte. Maar bijna geen van deze vriendschappen bleef duren omdat Paine niet de minste toegeving wou doen op zijn liberale kernideeën: de vrijheid van het individu, de gelijkheid van elke mens, zijn afkeer voor de slavernij, zijn verzet tegen elke geïnstitutionaliseerde religie. Hij stierf uiteindelijk verarmd en vereenzaamd. Over deze markante figuur hield ik een lezing om de figuur en de ideeën van Paine opnieuw onder de aandacht te brengen. Die ideeën blijven immers bijzonder relevant voor het liberalisme.

Liberalisme is progressief

In heel wat hoofden is in de loop van de voorbije 200 jaar een hardnekkig vooroordeel over het liberalisme gegroeid. Namelijk dat het een asociale, rechtse of conservatieve beweging zou zijn. Niets is echter minder waar. De begrippen 'links' en 'rechts' staan voor de twee grote rivaliserende krachten in de 18de en 19de eeuw. Die tussen 'rive gauche' (de Verlichting) en 'rive droite' (de Romantiek). In die zin staat het liberalisme duidelijk aan de linkerkant. En op de as 'progressief' tegen 'conservatief' kan het liberalisme alleen maar bij de eerste term gerekend worden. Liberalen zijn steeds opgekomen voor progressie of vooruitgang, tegen alle behoudsgezinde krachten in. Het streefde naar de emancipatie van de burgers ten koste van het Ancien Régime. De eerste politieke beweging die het woord 'liberaal' gebruikte was in 1812 in Spanje. Toen richtten enkele

jonge politici de groep Liberales op die de oorspronkelijke principes van de Verlichting (de mens is een doel op zich en geen middel) en van de Franse revolutie (vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid) toe te passen in het bestuur van hun land. Het waren deze liberalen die aan de basis stonden van de Spaanse Constitutie die later model stond voor liberale grondwetten in tal van andere Zuid-Europese en Latijns-Amerikaanse landen.

Inspiratiebron

Dat het liberalisme van in het begin een progressieve beweging was en is, blijkt uit de geschriften van Paine. Een greep uit zijn standpunten: hij pleitte voor vrouwenrechten, hij protesteerde tegen de slavernij, hij was voorstander van openbaar onderwijs, hij verwierp praktijken als marteling en de doodstraf, hij vond dat iedere mens recht had op een eerlijk proces, hij was voorstander van een systeem van progressieve belastingen, hij deed voorstellen voor een

"Zijn liberale en progressieve ideeën vonden later hun weerslag in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens."

basisinkomen, hij tekende een sociaal welvaartsysteem uit en had een plan om de armoede te bestrijden (uitgewerkt in zijn boek Agrarian Justice), hij wilde een pensioenleeftijd van 60 jaar, hij kantte zich tegen handelsprotectie, hij verwierp het kolonialisme, hij pleitte voor de onafhankelijkheid van de Zuid-Amerikaanse staten, hij kwam op voor de vrijheid van meningsuiting, hij verzette zich tegen religieuze onderdrukking, hij kantte zich tegen het principe van een staatsgodsdienst, hij bestreed

de ongelijke behandeling van mensen, hij verwierp het middeleeuwse systeem van het eerstgeboorterecht, hij verdedigde het algemeen stemrecht, en hij stelde een soort internationale vredesorganisatie voor. Al die principes verdedigde hij met overtuiging en inspireerden latere liberale en progressieve denkers en politici.

Met deze progressieve ideeën stond Thomas Paine lijnrecht tegenover die andere grote Britse denker Edmund Burke. Die publiceerde in 1790 zijn Reflections on the Revolution in France dat later de basis zou vormen voor het moderne conservatisme. Burke was geen man van de Verlichting. Sterker nog, hij verachtte het rationalisme en atheïsme van de Verlichtingsfilosofen. Hij hekelde de mensenrechten als abstracte boosdoeners, verdedigde een cultuur die was gevormd door traditie en geloof, en bleef voorstander van de aristocratie of een regeringsvorm waarbij de heerschappij in handen bleef van een kleine elitaire groep. Bovenal klaagde Burke over het feit dat de geest van de ridderlijkheid voorbij was. 'Nooit, nooit meer zullen wij die eerbiedige loyaliteit aan rang en geslacht, die trotse onderwerping, die waardige gehoorzaamheid, die nederigheid van hart, die zelfs in slavernij een heerlijke geest van vrijheid levend hield, aanschouwen', zo schreef hij. Of veel slaven uit die tijd en later die ridderlijke en heerlijke geest van vrijheid ervoeren, zoals Burke beschreef, valt sterk te betwijfelen.

Paine repliceerde op Burke met zijn ophefmakende boek Rights of Man om 'de grondslagen van de Amerikaanse en de Franse Revolutie met elkaar te verenigen'. Hij was immers overtuigd dat we aan het begin stonden van een universele beweging tegen alle vormen

“Liberalen hebben juist vertrouwen in de kracht om zaken ten goede te veranderen.”

van despotisme. In het voorwoord voor de Franstalige versie schreef hij hierover het volgende: ‘De strijd van het Franse volk is deze van gans Europa, zelfs van de hele wereld. De broederlijkheid tussen alle volkeren en de strijd tegen de heersende klasse zijn de doeleinden, die door allen hand in hand moeten worden nagestreefd.’ Paine was zich bewust van de gruwelijke uitwassen van de Franse revolutie maar geloofde ietwat naïef dat hij als vertegenwoordiger in de Convention Nationale met rationele argumenten de omwenteling in goede banen kon leiden. Al die tijd, zelfs in de donkerste periodes van zijn leven, had hij een onverwoestbaar geloof gehad in de goedheid van zijn medemensen. Tot hijzelf door het monster van de revolutie zou worden opgeslokt. Paine keerde zich tegen de terechtstelling van Lodewijk XVI. Volgens hem moest de Franse Koning een proces krijgen. Niet omdat hij de persoon van de Koning als ‘onschendbaar’ beschouwde, maar vanuit een rationeel principe dat sterk kantiaans gefint was. ‘Hij die zijn eigen vrijheid veilig wil stellen, moet zelfs zijn vijand tegen onderdrukking beschermen, want als hij die plicht schendt, schept hij een precedent dat op zichzelf terug zal slaan.’ Vanaf dan werd hij beschouwd als een verrader van de revolutie, zat 10 maanden opgesloten in de gevangenis en ontsnapte alleen met geluk aan de guillotine.

Desondanks bleef Paine de onvervreemdbare rechten van de mens op een hartstochtelijke wijze verdedigen. Hij bleef gekant tegen het systeem van de erfopvolging dat kon leiden tot het

aan de macht komen van imbecielen – iets wat hij ook letterlijk meende over de toenmalige Britse koning George III - die geen enkele notie hadden van het algemeen belang en van de rechten van de burger. ‘Nooit bestond er, nooit zal er bestaan, en nooit kan er bestaan, een parlement, of een andere groep mensen, of een generatie mensen, in enig land, die het recht heeft of de macht heeft om komende geslachten te controleren en te binden “tot het einde van de tijd”, of om voor altijd te bevelen hoe de wereld bestuurd moet worden, of door wie’, aldus Paine, allicht het meest zwaarwegende argument tegen het conservatieve denken en de protagonisten van de gesloten samenleving. Daartegenover zag hij republikeinse democratische instellingen als beste antidotum tegen oorlog en hield hij een opvallend pleidooi voor de gelijkheid van elke mens. ‘Alle individuen – man en vrouw, zwart en blank, rijk en arm, jong en oud – werden geboren met gelijke natuurlijke rechten’, zo stelde hij. Ze hebben recht op een eerlijk proces en om op geregelde tijdstippen te stemmen. Allemaal liberale en progressieve ideeën die later, na de Tweede Wereldoorlog, hun weerslag vonden in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Het liberalisme staat dus recht tegenover het conservatisme, iets wat later ook nadrukkelijk beklemtoond werd door liberale denkers als John Stuart Mill, Karl Popper en Friedrich Hayek. In een toespraak in het Lagerhuis van 31 mei 1866 verklaarde John Stuart Mill het volgende: ‘De tirannie der gewoonte is overal de vaste hinderpaal voor de vooruitgang van het mensdom’, en hij voegde eraan toe dat ‘alhoewel het niet waar is dat alle conservatieven dwaze mensen zijn, is het waar dat de meeste dwaze mensen conservatief zijn’. The Open Society and Its Enemies van Karl Popper is dan weer een afrekening met profeten als Plato en Hegel die een statische en behoudsgezinde maatschappij voorstonden, wat onvermijdelijk uitloopt op onderdrukking van mogelijke veranderingen. Volgens Popper berust

de vooruitgang in de maatschappij en de groei van kennis op vrije discussie en een stapsgewijze hervorming van de samenleving. Dat ook Friedrich Hayek geen uitstaans had met dergelijke denkbeelden maakte hij overduidelijk in de appendix bij zijn boek *The Constitution of Liberty* onder de veelzeggende titel *Why I am not a Conservative*. Conservatisme duidt volgens Hayek op een aversie tegen verandering. Liberalen hebben juist vertrouwen in de kracht om zaken ten goede te veranderen. Dat betekent niet dat liberalen geen waarde hechten aan tradities. Tradities kunnen belangrijk zijn, maar mogen geen rem zijn op vooruitgang. In die zin zullen liberalen er alles aan doen om belemmeringen die obstakels vormen voor een spontane en vrije groei uit de weg trachten te ruimen, ook belemmeringen die door de overheid worden opgeworpen. Het liberalisme staat derhalve haaks op elke vorm van constructivisme en behoudsgezindheid.

Ook vandaag blijven de kerngedachten van Paine bijzonder actueel. ‘Mensen’, zo schreef hij in *Rights of Man*, ‘kunnen geen mensen bezitten; en zo heeft ook geen enkele generatie het recht om te beschikken over generaties die nog moeten komen’. In het licht van het oprukkende religieus fanatisme waarbij vrouwen behandeld worden als tweederangsburgers, van het wilde kapitalisme in China en andere landen waarbij arbeiders worden uitgebuit, en van de ecologische problemen die de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen op de helling zet, is dit een bijzonder actuele boodschap die we niet mogen vergeten.

Dirk VERHOFSTADT

De volledige tekst van de Thomas Paine-lezing samen met een Nederlandstalige versie van zijn belangrijkste werken verschijnt in het najaar.

mailto:

**verhofstadt.dirk@pandora.be
(Dirk Verhofstadt is kernlid van Liberales)**

Na de verkiezingen van 7 juni Het Europa dat we

Ogenschijnlijk verandert er niets na de Europese verkiezingen. "Als het slecht gaat, zoeken de mensen zekerheid en stabiliteit". Wilfried Martens zei het zuinigjes. De voorzitter van de centrumrechtse Europese Volkspartij (EVP) maakt zich zorgen over de politieke chaos als de eerste uitslagen van de Europese verkiezingen binnenlopen. Opvallend veel versnippering aan de rand, met radicale gekozenen: de jingoïsten van Ukip zijn in het VK groter geworden dan Labour, de uiterst rechtse BNP haalt twee zetels binnen; de opkomst was historisch laag, 43 %, vooral in Oost-Europa, de buurlanden, én komend voorzitter Zweden; het euroscepticisme wint terrein.

Dat gaat ten koste van de sociaaldemocraten. "Een trieste, bittere avond", erkent socialistisch fractieleider Martin Schulz. Zijn PES komt uit op 161 zetels, 103 minder dan de EVP. Overal kregen de socialisten slaag, ondanks de schrijnende economische crisis. Alleen in vier kleine landjes, waar ze oppositie voeren, lukte het: in Denemarken, Malta, Slowakije en Griekenland. "Maar in tijden van oorlog lopen de kerken vol, en grijpen de mensen terug naar een houvast. Dat is de EVP, een bedachtzame, geloofwaardige, en sterke partij", antwoordt de Elzasser Joseph Daul die de EVP-groep leidt in het EP, als kort na middernacht de zetelverdeling zo goed als vastligt. Hij heft het glas en snijdt de overwinningstaart aan.

Cijfers bedriegen

"Ogenschijnlijk verliezen we 20 zetels, maar dat is fout: er waren 49 zetels minder te verdelen (736 in plaats van 785) en de Britse Conservatieven gaan een eigen fractie opzetten, met onder meer de Tsjechische en Poolse nationalisten, Lijst De Decker en delen van de eurosceptische groep UEN (Europa van de Naties). We staan sterker dan ooit. We winnen overall: in Frankrijk met Sarkozy, in Italië met Berlusconi, in Portugal tégen Socrates, in Spanje tégen Zapatero, in Duitsland met Merkel, in Polen met Tusk".

Daul fluit natuurlijk in het donker. Want cijfers bedriegen. Het klopt dat in 2004 goed 85 % van de verkozenen (EVP, PES, ALDE en Groen/EVA) Europa een goed hart toedroeg. In 2009 is dat aantal met een kleine 10% gezakt, als de Italiaanse sociaaldemocraten zich ten minste bij de PES aansluiten. Zowat een kwart van de Europese kiezers – beter: van wie zijn stem is gaan uitbrengen, want alleen in België, Luxemburg en Griekenland bestaat er stemplicht – heeft geen boodschap aan de Unie, en wentelt zich in nationalistisch, om niet te zeggen racistisch gezeur. En laten we wel wezen:

graag vergeten

ook bij de zogenaamd Europese partijen, zoals Sarkozy's UMP in Frankrijk of Merkels CDU in Duitsland, voert economisch zelfbelang de boventoon. Zij hebben er dan ook alle belang bij een besluiteloze commissievoorzitter Barroso te allen prijze in zijn stoel te houden. Zijn legitimiteit zou er trouwens bij winnen als hij, zoals andere commissarissen, eerst de vuurproef in het EP zelf ondergaat, wat ook Jessica Chamba de ondervoorzitter van de Young European Federalists (JEF) stelt: "It's very important that the candidate(s) to the Presidency of the European Commission are auditioned and approved by the European Parliament. It would be a neglect of democracy if the President of the Commission were to be appointed next week-end during the European Council". Als er geen weerwerk komt van de Commissie, alleen van het Parlement, blijven de nationale regeringen het laatste woord houden. En daar is het nationalistische overheden om te doen, zeker in tijden van een internationale economische crisis: geef zo weinig mogelijk macht aan Europa, zorg voor de eigen achterban. De energiesector in Frankrijk, de auto-assemblage in Duitsland, de banken in Groot-Brittannië.

Eigenbelang

Omdat de macht van het getal groot is, houdt het eigenbelang in de grote lidstaten nog een (onterecht) aura van realisme. Maar elders neemt datzelfde benepen nationalisme de vorm aan van besmuikte, enggeestige xenofobie. De leider van de Britse BNP, Nick Griffin, maakte deel uit van het National Front, zijn kompaan Andrew Brons is een regelrechte neonazi. In Oostenrijk verdubbelde de rechtse Vrijheidspartij haar stemmenaantal met een openlijk anti-islamitisch programma, Hans-Peter Martin scoorde met zijn afwijzingsfront tegen Europa 18 %. In Denemarken blijft de radicale Volkspartij de wind in de zeilen houden, ze wint twee zetels. In Finland halen de 'Ware Finnen', die alle

inwijking afwijzen, een zetel, in Nederland is het succes van Wilders en zijn PVV genoegzaam bekend, in Zweden – nota bene de komende voorzitter van de EU – pakt een blote protestpartij tegen Europese betutteling op het internet als de Piraten een zetel. Frankrijk mag zich op de borst kloppen. Ondanks zijn zeer populistisch-rechtse aanpak en het nadrukkelijk verlies van links, ziet Sarkozy het Front National van Le Pen toch weer groeien. De dochter van Le Pen haalde zelfs een zetel in Rijsel, het linkse bastion van Martine Aubry.

Maar de meest verontrustende tekenen komen uit Oost-Europa. De crisis heeft daar zwaar toegeslagen, Letland heeft op de valreep een compleet bankroet vermeden, in Hongarije is er fors gesneden in alle sociale voorzieningen na de slepende doodstrijd van de ex-communist Gyurczány, in Polen voerde ex-president Walesa (tevergeefs) campagne voor de euro-sceptische partij Libertas. Dat Libertas niet van de grond komt, en zijn stichter Declan Ganley in Ierland naast een zetel greep, is niet meer dan een rookgordijn. Angstaanjagender zijn de resultaten in Hongarije, Tsjechië, Slowakije en Roemenië. Hongarije stuurt liefst drie Jobbik-kandidaten naar Straatsburg, het irredentistisch partijje van advocate Krisztina Morvai, dat in één klap 15 % van de stemmen haalt. Jobbik wil alle zigeuners en joden weg, en pleit voor het herstel van het Oostenrijks-Hongaarse Rijk – net zoals de PRM in Roemenië van Ceausescu's vroegere hofdichter Tudor voor een Groot-Roemeens herstel ijvert. Jobbik schuwt geen geweld tegen de Roma, net zoals de CNS in Tsjechië voorstaat. Dezelfde zigeunerhaat levert de SNS in Slowakije een zetel op, en ook de ultranationalisten rond ex-premier Meciar scoren goed: plus twee zetels.

Gevaar van xenofobie

Die tendens wordt door de grote partijen onder de mat geveegd. Wat niet weet

niet deert. Maar als liberalen, socialisten en groenen tot het inzicht zijn gekomen dat ze wel degelijk kunnen wegen op de aanwijzing van een commissievoorzitter, met name door hun uitgesproken (zij het weinig tastbare) steun voor Guy Verhofstadt, dan moeten ze ook beseffen dat een democratisch offensief dringend nodig is om uiterst rechts tijdig te bekampen. Want er is geen groter gevaar voor de Unie en zijn uitbouw dan de egestelling van verkrampde xenofoben – en dat is iets heel anders dan het volksnationalisme wat bv. een NVA of de Schotse SNP uitdragen.

De goedkeuring van het Verdrag van Lissabon voorziet eindelijk in een afbouw van het unanimitieitsbeginsel. Maar het houdt ook een sluipend gevaar in. De vanzelfsprekendheid van een directorium, een kongsi van grotere lidstaten die graag de koek onder elkaar verdelen en niet houden van, pakweg, Baltische, Maltese of Bulgaarse pottenkijkers. Europa is een oefening in hachelijke democratie. Zoals elk parlement is ook, en vooral, het Europese een log lichaam, dat maar langzaam zijn waarden ziet opschuiven in de ene of andere richting. Maar dat juist door die traagheid ook de veiligste dam is tegen machtsdrang, die sommige lidstaten maar al te graag uitspelen. Als nu ook de Commissie nog zou volgen, dan was de rechtsstaat gewaarborgd. Helaas is dat met een notoir weifelaar en zetbaas als Barroso nauwelijks denkbaar. Een snelle hervorming, met een kleine Commissie die geen nationale banden heeft, is de enige zekerheid voor elke lidstaat. Daar moet het nieuwe Europese Parlement over waken. Een titanenopdracht.

Lukas De Vos

De zomer van het spannende boek

Weg met de politieke traktaten over 7 juni. Weg met de literaire prijzen, de shortlists, de winnaars, de verliezers, de jury's, de dagelijkse besprekingen op radio en in de zogenaamde kwaliteitskranten. Weg met de Literaire Lente. Weg met de Boekenbeurs, want die begint pas in november. Aandacht voor boeken die gelezen worden bij de ontbijtcroissants, de artisjokkenlunch met ijskoude witte wijn, de exotische cocktails aan het zwembassin, en die tijdens de zwoele avonden, bij gebrek aan televisie en krant, zorgen voor gewaardeerde tijdsbesteding, een glas chianti in handbereik. Dit wordt de zomer van het spannende boek.

Het verschil tussen een thriller en een misdaadroman? Ik heb het nooit gesnapt. Tijdens een recent bezoek aan een Amerikaanse, gigantische boekenzaak viel het me op dat de twee etages die voorbehouden waren aan 'thrillers' nogmaals onderverdeeld waren in subgenres: spionagethrillers, psychologische thrillers, privédetectives (private eye), politieromans, medische thrillers, legal thrillers, literaire thrillers, klas-sieke misdaad (!), historische thrillers, religieuze thrillers, financiële thrillers. Twee onderafdelingen intrigeerden mij: deductie thrillers en gewoonweg thrillers, allicht omdat men niet precies wist waar ze thuishoorden.

Jef Geeraerts achterna

We beperken ons tot wat de Vlaamse uitgeverwereld ons deze zomer te bieden heeft aan Vlaamse misdaadromans. Men kan er blijkbaar niet genoeg van krijgen. Meer nog: iedere Vlaamse literaire auteur voelt steeds meer de aspiratie om ook eens een misdaadthriller uit zijn PC te tokkelen. Jef Geeraerts achterna. Een deftige, degelijke en solide uitgeverij als Manteau, ooit pionier voor het betere literaire werk in Vlaanderen, brengt al jaren voor de zomermaanden misdaadhits uit. Dit jaar werden zeven thrillers weerhouden. Nadat Pieter Aspe in zowat

alle Vlaamse milieus en andere toestan-den neerstreek (de Bende van Nijvel, knipoogjes naar de Da Vinci code via een Brugs esoterisch gezelschap, de filmset van een politierserie, discutabele politieke connecties, gezinsmisdaad, corrupte zakenlui, toefjes seks) zal het niemand verrassen dat zijn jongste roman (zijn 24ste thriller), 'Misleid', gesitueerd is in onze o zo populaire *petit monde* van missverkiezingen. Maar, en passant, ook in de harde wereld van containertransporten vanuit China en de haven van Zeebrugge.

Bob Mendes is ook terug van even weggeweest met een factionthriller: 'Vuil Geld', over de ondergang van een Vlaams spitstechnologiebedrijf. Lernout en Hauspie?

Na 'Dromen van de dood' is 'Poker' de tweede thriller van Piet Baete. Uitgangspunt is de moord op een 18-jarig meisje 'in de mondaine badstad Knokke'.

De Gentse scriptschrijver en copywriter Bavo Dhooge is met 'Stiletto Libretto' aan zijn eerste 'volwassen thriller' toe. Hij loopt over van de plotwendingen. De celgenoot van een bende criminele medegedetineerden vindt een usb-stick waarop het manuscript staat van een boek over een gangsterbaas. Hij publiceert het onder een pseudoniem. Het wordt een bestseller en reken maar dat

'men' te weten komt wie de auteur is. Waar en wanneer hebben wij dat eerder gelezen of gezien in de bioscoop?

Engelen en bloedrozen

Toni Coppers, die eerder 'Heilige nachten' en 'Niets is ooit' schreef, heeft het in 'Engel' over een nachtwerker van het Museum van Schone Kunsten in Brussel die een beeldje van een engel vindt, badend in een plas bloed. Stan Laurysens is ook terug met 'Bloedrozen'. Zijn fantasie slaat op hol door de verfilming van zijn boek over Salvador Dali. Doe mij maar Stan Laurysens, wegens het mysterie dat de man hoe langer hoe meer vergezelt. Stan-de-man durft zich al eens te begeven in de grote wereld en anderzijds stel ik me hem wel eens voor in een donker steegje, in het gure gezelschap van rare lerenjasjesfiguren. Hij kent als geen ander de échte misdaadwereld. In 'Bloedrozen' wordt een film gedraaid over Dali met Al Pacino in de titelrol maar 'en passant' worden een aantal macabere moorden op jonge vrouwen gepleegd. Laurysens zoekt een verband tussen Pacino en Dali, tussen de film en de moorden. Lydia Verbeek, beter bekend als jeugdschrijfster, is met 'Vergezeld', na 'Toevluchtsoord' en 'Spreeuwjong' aan haar derde thriller toe. Een historische, want gesitueerd in de wereld der begijnen in de zestiende eeuw.

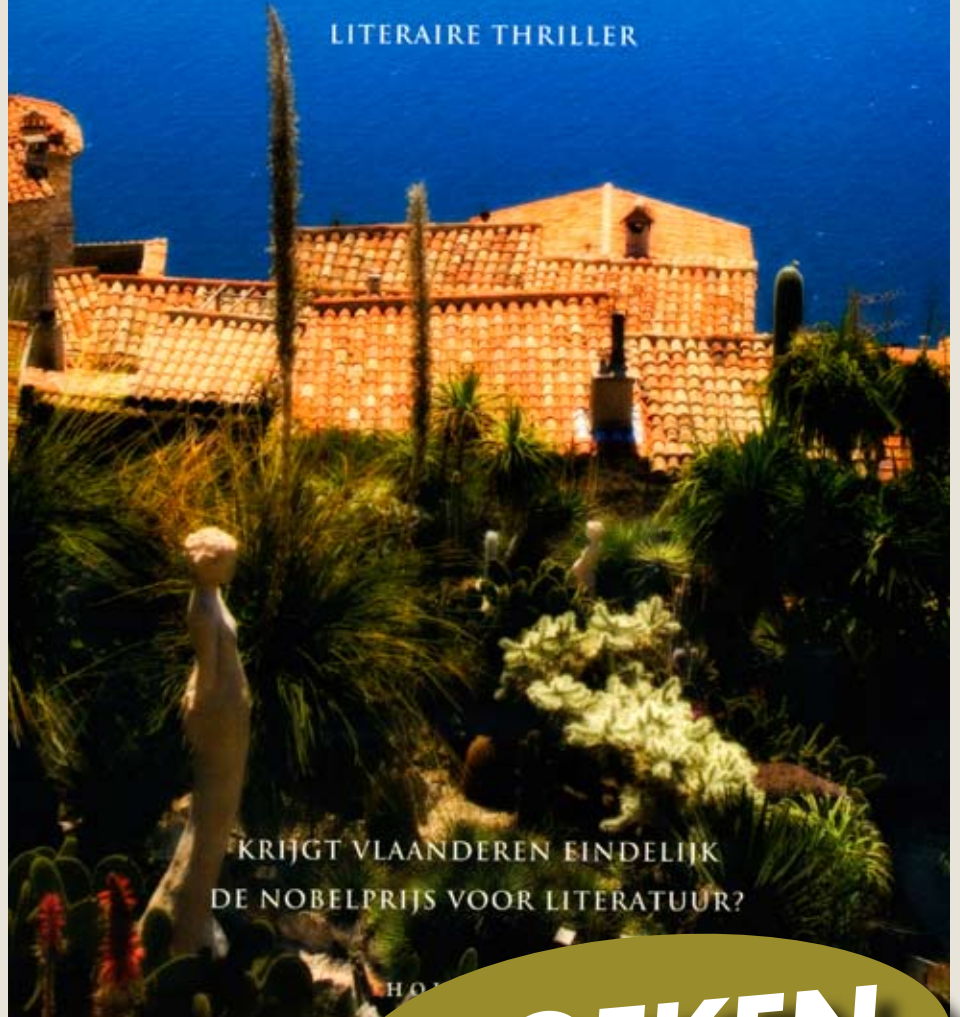
“Waarom Hugo Claus geen Nobelprijs kreeg?”

Het oogt, het leest en het lijkt allemaal nogal voorspelbaar. Mijn persoonlijke interessantste ervaring is echter 'Een ijskoud gerecht' (Houtekiet), van de voormalige radiomaker Paul Jacobs, die vorig jaar onverhoeds, maar beresterk debuteerde met 'De Rode Badkuip', over de eigenzinnige filosofiestudente Ellen, die met de

PAUL JACOBS

EEN IJSKOUD GERECHT

LITERAIRE THRILLER

hulp van de cynische televisiereporter Thomas (Tom Waes?) een fortuin erft. Deze twee personages keren terug in 'Een ijskoud gerecht', en hebben zich als een stel schijnbaar gesetteld in hun Normandische chambre d'hôtes ("ver van de belachelijke tribulaties van hun geboorteland"). Ze leiden er een rustig leventje tussen boeken en gasten, tot ze onverwacht het bezoek krijgen van een zekere Charles Hofsteder, de grootste nog levende Nederlandstalige auteur (dus toch een literaire thriller). De ondertitel van het boek: 'Krijgt Vlaanderen eindelijk de Nobelprijs voor literatuur?' Dus toch een Hugo Claus, of een soort Hugo Claus?

Hofsteder woont in zijn villa aan de Côte d'Azur en vraagt de tv-journalist hem te helpen om zijn manuscript op te sporen dat jaren geleden in Vlaanderen werd gestolen. Omdat Hofsteder zijn literair idool is, kan de onderzoeksjournalist niet weigeren. Hij komt in het Zuiden van Frankrijk terecht in, zoals dat heet, "een mistral van dreiging, dood en niet vereffende rekeningen". Met op de achtergrond de vraag die lezend en schrijvend Vlaanderen al jaren in de ban houdt: zal de Zweedse Academie Charles Hofsteder ook dit jaar negeren als Nobelprijskandidaat?

Een literaire thriller, avant la lettre

Jacobs heeft zijn verhaal uitstekend voorbereid, door onder meer een beroep te doen op personen en instellingen die meer afweten van de Nobelprijsmachinaties dan de modale mens, tot in Stockholm toe. En of Charles Hofsteder nu al dan niet model staat voor Hugo Claus laten we in het midden. Ellen vindt hem "een aansteller, een over het paard getilde patser". Thomas daarentegen dweept met Hofsteder, zijn oeuvre en zijn persoonlijkheid, "een beschaafde atheïst, een gecultiveerde twijfelaar aan alles". Veel meer dan in

zijn eerste thriller lijkt Thomas mij Paul Jacobs zelf en niet zomaar omdat het in de ik-persoon is geschreven. Een spannend verhaal met interessante, aan de internationale literatuur gelieerde personages, die gedreven worden door hun ego. Het wereldje van 'ons kent ons', dat voor buitenstaanders misschien droog overkomt maar Jacobs maakt er een perfect milieu voor misdaad van. Hij houdt van thrillercomponenten die

BOEKEN

hem de mogelijkheden geven zijn personages in extreme situaties te plaatsen. Jacobs weet dat lezers kritischer zijn geworden, dat ze authenticiteit in (literaire) misdaadromans verwachten. Die krijgen ze.

John RIJPENS

'Deftig vermaak, ijdel vertier'

In het decor van de late negentiende eeuw en de belle époque ging het Liberaal Archief op zoek naar het ontspanningsleven van de Gentse burger. De resultaten werden gebundeld in een rijk gevulde tentoonstelling die een bezoek meer dan waard is.

Een dierentuin in de Muinkmeersen, een Casino aan de Coupure: Gent kwam in de belle époque meer dan eens verrassend uit de hoek. Het was een ambitieuze en welvarende stad, die zich wilde spiegelen aan de hoofdstad. Ze legde groenzones (onder meer het Citadelpark) en brede boulevards aan en sloopte volledige huizenblokken om plaats te maken voor doorgangswegen en open ruimtes (zoals het Sint-Baafsplein en het Emile Braunplein). De ontspanningsmogelijkheden bleven hierbij niet ten achter: drie nieuwe theaters (het operagebouw, de Minard en de Vlaamse Schouwburg) werden gebouwd en werden vlug de place to be. Men kon in Gent terecht voor grote spektakels, zoals de vliegshow van Farman of Pégoud, voor variétéspektakels en circussen in het wintercircus dat met zijn drieduizend vierhonderd zitplaatsen een van de grootste van Europa was, of voor de allereerste filmvoorstellingen in geïmproviseerde bioscoopzaaltjes. Prachtig opgetuigde historische stoeten trokken door de binnenstad of voeren de Gentse waterlopen af. De officiële gemeentefeesten liggen aan de basis van de huidige "Gentse Feesten". In 1913 werd deze episode uit de geschiedenis feestelijk afgesloten met een grote wereldtentoonstelling die op een half jaar tijd meer dan negen miljoen bezoekers telde. Gent straalde dynamiek uit, Gent leefde!

Voor wie geld had

Wie geld en tijd had, kon in de stad aangename uren doorbrengen, flanerend langs Kouter of Coupure, op weg naar

een concert of chic diner. De vermogende Gentenaar liet zich bewonderen op de roeispektakels in Terdonk, op de paardenrennen in Sint-Amandsberg of in de velodroom langs de Godshuizenlaan. En al liet men zich wel eens gaan in volkser vertier of ging men zelf actief sporten, het burgervermaak wilde zich vooral voornam tonen: zien en gezien worden, liefst op de juiste plaatsen. In deze tentoonstelling wandelt de bezoeker langs dezelfde Gentse straten en pleinen, naast een heer met hoge hoed, voorbij de dame op haar ouderwetse fiets, terwijl op de kiosk een nostalgisch muziekje weerklinkt.

Deze tentoonstelling vindt plaats in het Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster (Vrouwbroersstraat 6 - Patershol, 9000 Gent) van 17 juli t/m 13 septem-

ber 2009 en wordt gerealiseerd door het Liberaal Archief vzw, in opdracht van de Provincie Oost-Vlaanderen. Dagelijks van 10 tot 17 uur gratis te bezoeken, gesloten op maandag.

Naar aanleiding van de tentoonstelling verschijnt onder dezelfde titel "Deftig Vermaak, Ijdel Vertier" ook een fotoboek met een essay van Prof. Dr. Jeffrey Tyssens over stedelijkheid en burgerlijke ontspanning in het 19de eeuwse Gent (128 blz.; 10 euro, uitgave van het Liberaal Archief vzw).

Voor alle verdere informatie over boek en tentoonstelling kunt u terecht bij het Liberaal Archief vzw, Kramersplein 23 - 9000 Gent, tel. +32 9 221 75 05 - info@liberaalarchief.be - www.liberaalarchief.be of www.deftigvermaak.be.